

УДК 658.114.5:005.336.1:005.585

Купріна Н.М.

кандидат економічних наук, доцент

кафедра обліку та аудиту

Одеська національна академія харчових технологій

вул. Канатна, 112, г. Одеса, Україна, 65039

E-mail: k.natali_@ukr.net

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇХ ОБ'ЄДНАНЬ: АНАЛІЗ, МОНІТОРИНГ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Розглянуто підходи до щодо оцінювання ефективності діяльності, як окремого підприємства, так й їх об'єднань, а також доцільності створення агропромислового формування, як механізму забезпечення ефективності та конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості в сучасних умовах зміни зовнішнього середовища. Для оцінювання ефективності власної діяльності підприємств та їх об'єднань запропонована система показників, яка охоплює не тільки власну діяльність підприємства та окремих її видів, а й оцінює ефективність функціонування кожного з сукупності підприємств, які формують агропромислове формування та діяльність всього об'єднання в цілому, тому що на нього поширюється принцип транспарентності.

Ключові слова: харчова промисловість, об'єднання підприємств, власна діяльність, об'єднана діяльність, система показників, ефективність діяльності, оцінювання ефективності діяльності.

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Глобалізаційні процеси, що впливають на розвиток економіки України, вимагають в даний час пошуку методів захисту вітчизняного товаровиробника, що сприяють забезпеченню їх конкурентоспроможності та ефективності діяльності підприємств, як на внутрішньому ринку країни, так й на зовнішніх, а також впровадженню інновацій в усі сфери їх діяльності і створення та просування екологічно безпечних і високоякісних продуктів, захисту національної економічної і продовольчої безпеки країни так й окремих підприємств. З метою не тільки підвищення конкурентоспроможності діяльності підприємств, а скоріше для її забезпечення на внутрішньому ринку України, необхідно застосування комплексу заходів, які дозволять адаптувати промислові підприємства до нових умов зовнішнього і внутрішнього середовища та ефективності їх функціонування, призводять до необхідності проведення м'яких адаптаційних мір або проведення імпаритетної реструктуризації підприємств, як трансформації їх діяльності. Важливим етапом для прийняття рішень щодо такої трансформації є моніторинг діяльності підприємства та впливу й змін зовнішнього середовища його функціонування для визначення зовнішніх загроз, визначення ступеню трансформації діяльності підприємства та її персистентності діяльності для такого визначення, а також оцінювання ефективності від об'єднаної діяльності підприємств після її трансформації та проведення імпаритетної реструктуризації.

Аналіз останніх публікацій по проблемі.

Різним аспектам ефективності функціонування підприємств та її оцінювання присвячені праці вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як Б.В. Буркінський, Н.Й. Басюркіна, А.І. Бутенко, Б.І. Валуєв, Е.Е. Вершигора, С.Ю. Вігуржинська, Д.А. Горовий, Л.В. Дейнеко, К.С. Дойчева, Н.Л. Зайцев, Г.І. Кіндрацька, М.С. Білик, А.Г. Гончарук, І.І. Грузнов, А.Г. Зогородній, Н.В. Каткова, О.В. Коновалова, А.С.Когут, Є.В. Лазарева, В.М. Лисюк, І.І. Мазур, В.Д. Шапиро, Н.Г. Ольдерогге, І.А.Маркіна, О.В. Михайленко, Г.В. Осовська, В.І. Осипов, П.В. Осипов, О.І. Павлов, І.В. Петрова, Т.А. Сініцина, Н.Г. Слободян, Е.А. Смірнов, Т.М. Ступницька, О.Л. Устенко, Л.М. Христенко, Л.М. Чернилевський, А.В. Шегда та ін., але питання забезпечення ефективності діяльності, конкурентоспроможності підприємства є актуальними для підприємств харчової промисловості в сучасних умовах економічного розвитку. Так, аналіз наукових праць показав, що вибір показників для проведення аналізу ефективності діяльності підприємств досліджувались вченими наукової школи ОНАХТ: О.П. Антонюком, Н.Й. Басюркіною, К.С. Дойчевою, О.О. Меліх, П.В. Осиповим, Г.В. Степановою, Т.М. Ступницькою, Г.О. Ткачук та ін., а також вченими інших наукових шкіл, такими як, Б.В. Буркінський, А.І. Бутенко, А.Г. Гончарук, Л.В., Дейнеко, Ю.О. Мельник, В.І. Осипов, С.Ф. Покропивний та ін., але ефективність підприємств харчової промисловості в сучасних умовах зміни зовнішнього середовища, способи і можливості досягнення найкращих результатів для кожного із підприємств даної галузі підлягає

постійному моніторингу діяльності та змінам, що і підтверджує актуальність даного дослідження [1, с. 28].

Формування цілей дослідження. Актуальними аспектами дослідження в сучасних умовах є й не тільки оцінка внутрішнього потенціалу створення агропромислових формувань та переваг укрупнення, а також проведення адаптивної стратегії розвитку підприємств харчової промисловості та інших підприємств АПК, які розглядались, наприклад, у монографіях Н.Й. Басюркіної [2, с. 310-321] та О.О. Мелих [3, с. 75-110], але й аспекти оцінювання персистентності діяльності підприємств з метою її трансформації [4, с. 25-69].

Метою статті є аналіз праць вчених щодо формування системи показників для оцінювання ефективності діяльності підприємства, ефективності створення їх об'єднань та формування системи показників для оцінювання їх ефективності з метою забезпечення ефективності їх функціонування в сучасних умовах.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Оцінюючі переваги укрупнення при формуванні об'єднань підприємств Н.Й. Басюркіна, формує за допомогою системи моделей, які відображають взаємозв'язок конкретних показників за кожним елементом потенціалу такого укрупнення (виробничого, організаційно-кадрового, економії оборотних коштів, збільшення ринкової влади, інвестиційного, фінансового, специфічності активів, державної підтримки і регулювання, специфічності активів, державної підтримки і регулювання, зміщення трансакційного сектору, ринкового) вплив показників, які дозволять економію ресурсів та окремі види приросту [2, с. 315-318]: приріст товарної продукції; економія фонду заробітної плати; економія оборотних коштів; приріст товарної продукції за рахунок збільшення обсягів продаж та за рахунок залучення позикових коштів; додатковий дохід за рахунок специфічних активів; додатковий дохід та економія витрат за рахунок засобів державної підтримки; економія трансакційних витрат; приріст частки ринку; збільшення доходів за рахунок реалізації спільних інвестиційних проектів; економію поточних витрат.

Не можна не погодитись з даним вченим, що доцільність укрупнення визначається отриманням додаткової економічної вигоди в порівнянні з дезінтегрованим виробництвом [2, с. 318]. На нашу думку, операційну діяльність підприємства до формування їм об'єднаної діяльності більш доцільним буде визначити категорією «власна операційна діяльність» ніж «дезінтегроване виробництво», тому що таке визначення вже несе негативну оцінку господарської діяльності підприємства, хоча та й може мати позитивний фінансовий результат, який може бути покращений в результаті формування об'єднання та укрупнення діяльності підприємств з одної сторони, з іншої – дезінтегрованим виробництвом можна визначити виробництво, яке вже було інтегровано в об'єднану діяльність підприємств та вийшло з неї з яких ні будь причин.

Для прийняття рішень щодо доцільності створення агропромислового формування автор рекомендує оцінку внутрішнього та зовнішнього потенціалів інтеграції підприємств, виходячи з бажаного рівня отриманого власного ефекту та синергетичного ефекту об'єднання [2, с.315-321]. Так, оцінка внутрішнього потенціалу агропромислових формувань здійснюється за запропонованим алгоритмом розрахунку за елементами – потенціалами: збільшення ринкової влади, економії оборотних коштів, інвестиційного та фінансового з отриманням переваг укрупнення (зростання поточних доходів, відносної економії поточних витрат, збільшення доходів за рахунок реалізації спільних інвестиційних проектів, залучення додаткових фінансових коштів). Оцінка зовнішнього потенціалу створення агропромислових формувань здійснюється за бальною оцінкою з урахуванням ваги показників приватного потенціалу за елементами: специфічності активів, державної підтримки і регулювання, зміщення трансакційного сектору, ринкового потенціалу. Даний метод є доцільним і застосовним для проведення оцінювання доцільності створення агропромислового формування, але може бути використані й інші методи, наприклад, метод оцінювання персистентності діяльності підприємства, як ступеню її стійкості (ефективності та конкурентоспроможності) запропонований нами та обґрунтований [5, с.104-114; 6].

Формування агропромислового об'єднання сприяє не тільки економії витрат на навчання кадрів за наявності кваліфікаційної робочої сили, як потенціалу специфічності активів, що відмітила Н.Й. Басюркіна, але й на нашу думку, сприяє аспектам соціально орієнтованої реструктуризації, яка передбачає перерозподіл економії коштів на збільшення витрат на утримання персоналу, а саме їх навчання, підвищення кваліфікації для кадрового забезпечення нових видів діяльності підприємства та її розвитку, а також стимулювання праці, наприклад, преміювання, оздоровлення персоналу та соціально-корпоративне життя [7]. Дослідження показало, що існує обґрунтована залежність між ефективністю використання персоналу та віддачею від його діяльності та витратами на його утримання, які є більш широкими для підвищення ефективності діяльності підприємства ніж тільки витрати на оплату праці та сплату єдиного соціального внеску [8].

Не можливо не погодитись з твердженням авторів [2, с. 320; 9, с. 320], що визначення доходів майбутніх періодів в результаті об'єднання декількох підприємств є складним процесом особливо в змінах зовнішнього середовища їх функціонування та повинно базуватися на методах, які використовують для оцінки інвестиційних проектів, але й оцінювання ефективності власної діяльності підприємства після об'єднання в агропромислові формування та ефективність самого об'єднання є дуже важливим. Тому проведений моніторинг діяльності підприємств харчової промисловості та аналіз праць вчених, дозволив нам сформулювати та запропонувати систему показників для такого оцінювання (табл. 1 та 2), що повинна

оцінювати не тільки власну діяльність такого підприємства та окремих її видів з урахуванням не тільки ефективності виробництва продукції, але й виконаних робіт та наданих послуг, фінансової, інвестиційної та іншої звичайної діяльності (наприклад, харчового туризму, що сприяє забезпеченню збільшення грошо-

вих доходів підприємства, просування продукції на ринок, збільшення її популярності та продажів, а також її експортну складову), а також й об'єднану діяльність – участь даного підприємства в агропромисловому об'єднанні, тобто ефективність всій його господарської діяльності.

Таблиця 1

Фрагмент системи показників для оцінювання ефективності власної діяльності підприємств та їх об'єднань*

Показники	Господарська діяльність підприємства (або власна (гд, вд))	Діяльність об'єднання підприємств (об)
1. Конверсійні витрати підприємства, грн.	$Зк = Ззп + Ззвв$	$Зк_{об} = \sum_{i=1}^n (Ззп + Ззвв)_i$
2. Повні затрати від діяльності підприємства, грн.	$Згд = Зм + Зк + Зод$	$Зк_{об} = \sum_{i=1}^n (Зм + Зк + Зод)_i$
3. Прибуток від власної діяльності, грн.	$Пвд = Двд - (Зм + Зк)$	$Пвд_{об} = \sum_{i=1}^n (Двд - (Зм + Зк))_i$
4. Прибуток від господарської діяльності підприємства, грн.	$Пгд = Дгд - Згд$	$Пгд_{об} = \sum_{i=1}^n (Дгд - Згд)_i$
5. Маржинальний прибуток з урахуванням об'єднаної діяльності підприємства, грн.	$МПод = Дгд - (Зм + Зк)$	$МПод_{об} = \sum_{i=1}^n (Дгд - (Зм + Зк))_i$
6. Рівень конверсійних витрат, грн./грн.	$R_{кз} = \frac{Зк}{Згд}$	$R_{кз_{об}} = \frac{\sum_{i=1}^n Зк_i}{\sum_{i=1}^n Згд_i}$
7. Рівень доходів від об'єднаної діяльності, грн./грн.	$R_{кз} = \frac{Дод}{Дгд}$	$R_{кз_{об}} = \frac{\sum_{i=1}^n Дод_i}{\sum_{i=1}^n Дгд_i}$
8. Рівень прибутку від власної діяльності підприємства, грн./грн.	$R_{пвд} = \frac{Пвд}{Пгд}$	$R_{пвд_{об}} = \frac{\sum_{i=1}^n Пвд_i}{\sum_{i=1}^n Пгд_i}$
9. Рівень маржинального прибутку від об'єднаної діяльності, грн./грн.	$R_{мпод} = \frac{МПод}{Дгд}$	$R_{мпод_{об}} = \frac{\sum_{i=1}^n МПод_i}{\sum_{i=1}^n Дгд_i}$
10. Рентабельність об'єднаної діяльності, %	$R_{од} = \frac{Под}{Зод} \cdot 100$	$R_{од_{об}} = \frac{\sum_{i=1}^n Под_i}{\sum_{i=1}^n Зод_i}$

Продовження таблиці 1

11. Коефіцієнт стійкості об'єднаної діяльності (участі)**	$K_{cm_{од}} = \frac{OP_{од}_{cm}}{OP_{cm}}$	$K_{cm_{одоб}} = \frac{\sum_{i=1}^n OP_{од}_{cm_i}}{\sum_{i=1}^n OP_{cm_i}}$
	$K_{cm_{од}} = \frac{RP_{од}_{нв}}{RP_{нв}}$	$K_{cm_{одоб}} = \frac{\sum_{i=1}^n RP_{од}_{нв_i}}{\sum_{i=1}^n RP_{нв_i}}$
12. Норма доданої вартості на активи підприємства, грн./грн.	$H_{в} = \frac{Пгд + 3}{A} [10, с. 7]$	$H_{в_{об}} = \frac{\sum_{i=1}^n (Пгд + 3)_i}{\sum_{i=1}^n A_i}$
13. Активоемність господарської діяльності підприємства, грн./грн.	$A_e = \frac{A}{Пгд + 3} [10, с. 7]$	$H_{в_{об}} = \frac{\sum_{i=1}^n A_i}{\sum_{i=1}^n (Пгд + 3)_i}$
14. Коефіцієнт віддачі персоналу, грн./люд.	$K_{nc_{с}} = \frac{OP_{cm}}{Ч_{ср}}$	$K_{nc_{с_{об}}} = \frac{\sum_{i=1}^n OP_{cm_i}}{\sum_{i=1}^n Ч_{ср_i}}$
15. Результативність персоналу, грн./люд.	$P_{з_{пер}} = \frac{ЧПгд}{Ч_{ср}} [7, с. 8]$	$P_{з_{пер_{об}}} = \frac{\sum_{i=1}^n ЧПгд_i}{\sum_{i=1}^n Ч_{ср_i}}$

* розроблено автором з використанням джерел [7, 10];

** показник може бути розрахований й для визначення та порівняння середньої вартості виконаних робіт та наданих послуг та визначення тенденцій їх змін;

*** показники і та n визначають сукупність підприємств, яка досліджується та входить до їх об'єднання в кількості від 1 до n.

Таблиця 2

Умовні позначення для розрахунку показників оцінювання ефективності власної діяльності підприємств та їх об'єднань*

Умовні позначення	Показник
Ззвв	Загальновиробничі затрати підприємства
Зуп	Затрати на утримання персоналу підприємства
Ззп	Затрати на заробітну плату персоналу підприємства та сплату єдиного соціально внеску
Зк	Конверсійні затрати підприємства
Згд	Повні затрати від господарської діяльності підприємства
Зод	Затрати від об'єднаної діяльності підприємства
Зм	Матеріальні затрати підприємства
Дгд	Доходи від господарської діяльності підприємства
Двд	Доходи від власної діяльності підприємства
Дод	Доходи від об'єднаної діяльності підприємства

Продовження таблиці 2

$P_{гд}$	Прибуток від господарської діяльності підприємства
$P_{вд}$	Прибуток від власної діяльності підприємства
$P_{од}$	Прибуток від об'єднаної діяльності підприємства
$MP_{од}$	Маржинальний прибуток з урахуванням об'єднаної діяльності підприємства
$ЧП_{гд}$	Чистий прибуток господарської діяльності підприємства
$Чср$	Середня чисельність персоналу підприємства
$OP_{ст}$	Обсяг реалізованої продукції, робіт, послуг підприємства у вартісному виразі
$OP_{од,ст}$	Обсяг реалізованої продукції, робіт, послуг підприємства від об'єднаної діяльності у вартісному виразі
$PP_{нв}$	Обсяг реалізованої продукції підприємства у натуральному виразі
$P_{нв,од}$	Обсяг реалізованої продукції підприємства від об'єднаної діяльності у натуральному виразі
A	Вартість всіх активів підприємства
Z	Заробітна плата персоналу підприємства
Ae	Активомність господарської діяльності підприємства
$Hв$	Норма доданої вартості на активи підприємства
$R_{кз}$	Рівень конверсійних витрат
$P_{д,од}$	Рівень доходів від об'єднаної діяльності
$P_{н,од}$	Рівень прибутку від власної діяльності
$K_{ст,од}$	Коефіцієнт стійкості об'єднаної діяльності
$K_{пс,в}$	Коефіцієнт віддачі персоналу (персоналовідача)
$P_{з,пер}$	Результативність персоналу
$POз$	Рентабельність об'єднаної діяльності

* розроблено автором з використанням джерел [7, 10]

Запропонована система показників охоплює всю сукупність підприємств, які формують агропромислове формування, та діяльність всього об'єднання в цілому, яке повинне базуватися на принципі транспарентності, який передбачає комплекс аспектів відкритості: фінансової, технологічної, інформаційної, соціальної в системі функціонування даного об'єднання [7, с. 4]. Показник віддачі персоналу ($K_{пс,в}$), запропонований Г.В.Степановою [7, с. 8], як показник його рентабельності, більш доцільно представити у даному вигляді, тому що при визначенні рентабельності необхідно використовувати саме фінансовий результат (чистий або до оподаткування), а не обсяг реалізації продукції, робіт, послуг, який характеризує саме віддачу від персоналу (по аналогії з розрахунком показників матеріаловіддачі, фондівіддачі).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження показало, що:

– ефективність господарської діяльності підприємств харчової промисловості в сучасних умовах зміни зовнішнього середовища, способи і можливості досягнення найкращих результатів для кожного із підприємств даної галузі підлягає постійному моніторингу діяльності та змін для забезпечення і підвищення конкурентоспроможності та ефективності їх функціонування, для чого необхідно застосування компле-

ксу заходів, які дозволять адаптувати промислові підприємства до нових умов зовнішнього і внутрішнього середовища та ефективності їх функціонування, призводять до необхідності проведення м'яких адаптаційних мір або проведення імпаритетної реструктуризації підприємств, як трансформації їх діяльності;

– аналіз підходів в наукових публікаціях вчених щодо оцінювання ефективності діяльності, як окремого підприємства, так й їх об'єднань підтвердив велику кількість підходів (наприклад, оцінку внутрішнього та зовнішнього потенціалів інтеграції підприємств, виходячи з бажаного рівня отриманого власного ефекту та синергетичного ефекту об'єднання), які можуть бути використані, як інструмент для її оцінювання та забезпечення ефективності їх діяльності, але може бути використані й інші методи, наприклад, метод оцінювання персистентності діяльності підприємства, як ступеню її стійкості запропонований нами та обґрунтований;

– для оцінювання ефективності власної діяльності підприємств та їх об'єднань запропонована система показників, яка охоплює не тільки власну діяльність такого підприємства та окремих її видів, оцінює ефективність функціонування кожного з сукупності підприємств, які формують агропромислове формування, та діяльність всього об'єднання в цілому з урахуванням дії принципу транспарентності.

Література

1. Купріна Н.М. Ефективність діяльності підприємств харчової промисловості Одеської обл.: практичний аспект / Н.М. Купріна, Х.О. Баранюк // Економіка харчової промисловості. – 2015. – Т. 7, №4. – С. 28-34.
2. Басюркіна Н.Й. Агропромислові формування в забезпеченні продовольчої безпеки: [монографія] / Н.Й. Басюркіна. – Одеса: ППРЕЕД НАН України, 2013. – 441 с.
3. Мелих О.О. Стратегія територіально-виробничої оптимізації харчової промисловості регіону: проблеми теорії і практики: [монографія] / О.О. Мелих. – Одеса: Астропринт, 2015. – 324 с.
4. Купріна Н.М. Реструктуризація підприємств харчової промисловості як механізм підвищення рівня їх економічної безпеки / Н.М. Купріна // Проблеми фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності в умовах інтеграції України в світову економіку: [монографія] / [В.В. Немченко, Л.В. Іванченкова, Г.О. Ткачук та ін.]; за заг. ред. д.е.н., проф. В.В. Немченко. – Одеса: Фенікс, 2014. – С. 25-38.
5. Купріна Н.М. Концептуальний підхід до аналізу ефективності діяльності підприємств харчової промисловості в системі управління їх реструктуризацією / Н.М. Купріна // Управління фінансово-економічною безпекою підприємств харчової промисловості України: аналіз і синтез методів: [монографія] / [В.В. Немченко, Н.М. Купріна, Г.О. Ткачук та ін.]; за заг. ред. д.е.н., проф. В.В. Немченко. – Одеса: Фенікс, 2013. – С. 101–114.
6. Куприна Н.М. Персистентность деятельности в системе управления реструктуризацией предприятий пищевой промышленности / Н.М. Куприна // Социально-экономические явления и процессы: международный научно-теоретический и прикладной журнал. – 2013. – №3. – С. 88-92.
7. Степанова Г.В. Організаційно-економічні засади соціально орієнтованої реструктуризації підприємств харчової промисловості : автореф. дис. канд. ек. наук : спец. 08.00.04 – «Економіка та управління підприємствами» / Г.В. Степанова. – Одеса, 2014. – 20 с.
8. Степанова Г.В. Методичний підхід до оцінювання ефективності використання персоналу підприємств консервної промисловості / Г.В. Степанова // Управління фінансово-економічною безпекою підприємств харчової промисловості України: аналіз і синтез методів: [монографія] / [В.В. Немченко, Н.М. Купріна, Г.О. Ткачук та ін.]; за заг. ред. д.е.н., проф. В.В. Немченко. – Одеса: Фенікс, 2013. – С. 148-158.
9. Зеліско І.М. Ризики в системі забезпечення інтеграційних аграрних формувань фінансовими ресурсами / І.М. Зеліско // Вісник аграрної науки. – 2013. – №1. – С. 71-73.
10. Дойчева К.С. Організація управління ефективністю господарської діяльності підприємств харчової промисловості : автореф. дис. канд. ек. наук : спец. 08.00.04 – «Економіка та управління підприємствами» / К.С. Дойчева. – Одеса, 2014. – 20 с.

Стаття надійшла 20.02.2016
Стаття прийнята до друку 4.03.2016

Куприна Н.М.

кандидат економічних наук, доцент
кафедра учёта и аудита
Одесская национальная академия пищевых технологий
ул. Канатная, 112, г. Одеса, Украина, 65039
E-mail: k.natali_@ukr.net

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ И ИХ ОБЪЕДИНЕНИЙ: АНАЛИЗ, МОНИТОРИНГ, ОБЕСПЕЧЕНИЕ

Целью статьи является анализ работ ученых по оценке эффективности деятельности предприятия и создания их объединений, а также формирование системы показателей для оценки такой эффективности с целью обеспечения эффективности их функционирования в современных условиях. В процессе исследования использовались методы: системного анализа, сравнительного анализа (для анализа подходов к оценке эффективности деятельности, как отдельных предприятий и их объединений, так и целесообразности их создания); системного анализа и синтеза (для формирования системы показателей для оценки эффективности деятельности предприятия в целом и их объединений); методы теоретического обобщения (для исследования и выделения понятийного аппарата категорий «собственная деятельность предприятия», «собственная операционная деятельность предприятия», «объединенная деятельность предприятия», обоснования сформированной системы показателей для оценки эффективности деятельности предприятий и их объединений). Проведенные исследования подтвердили, что в научных публикациях ученых, посвященных оценке эффективности деятельности, как отдельного предприятия, так и их объединений, подтвердили множество различных подходов,

которые могут быть использованы как инструмент для их оценки с целью обеспечения эффективности их деятельности, но могут быть использованы и другие методы, например, метод оценивания персистентности деятельности предприятия, предложенный и обоснованный автором. Для оценки эффективности собственной деятельности предприятий и их объединений предложена система показателей, которая должна охватывать не только собственную деятельность такого предприятия и отдельных ее видов, но и оценивать эффективность функционирования каждого из совокупности предприятий, составляющих агропромышленное формирование и деятельность всего объединения в целом с учетом действия принципа транспарентности.

Научная новизна заключается в разработке и формировании системы показателей для оценки эффективности деятельности предприятий, в частности пищевой промышленности и их объединений, для чего выделены категории «собственная деятельность предприятия» и «объединенная деятельность предприятия». Полученные результаты направлены на обеспечение эффективности функционирования и конкурентоспособности отечественного производителя пищевой продукции и продовольственной и экономической безопасности Украины.

Ключевые слова: пищевая промышленность, объединения предприятий, собственная деятельность, объединенная деятельность, система показателей, эффективность деятельности, оценка эффективности деятельности.

Kuprina N.

Ph.D. in Economics, Associate Professor
Department of Accounting and Auditing
Odessa National Academy of Food Technologies
Kanatna str., 112, Odessa, Ukraine, 65039
E-mail: k.natali_@ukr.net

THE EFFICIENCY OF ENTERPRISES AND THEIR ASSOCIATIONS: ANALYSIS, MONITORING, ENSURING

The aim of the article is to analyze the work of scientists estimated effectiveness of the company and the creation of their associations and the formation of a system of indicators to assess the effectiveness of this to ensure their effective functioning in modern conditions. During the research used the methods of: the system analysis, comparative analysis (analysis of approaches to an estimation of the effectiveness of both separate enterprises and their associations, and the advisability of their creation); system analysis and synthesis (for the formation of a system of indicators to assess the efficiency of the enterprise as a whole and their associations); methods of theoretical generalization (for the research and selection of the conceptual apparatus of categories "private enterprise activity", "own operating activities of the enterprise", "united activity of the enterprise", "justification formed by the system of indicators" to assess the efficiency of enterprises and their associations). The investigations confirmed that the scientific publications of scientists devoted to assessing the effectiveness of activities, as a separate enterprise, and their associations, have confirmed many different approaches designed that can be used for their assessment tools in order to ensure the effectiveness of their activities, but can also be used other methods such as a method of estimation of persistence of the company proposed and justified by the author. To evaluate the effectiveness of their own enterprises and their associations, a system is, exponent, which should cover not only its own activities of the enterprise and its separate kinds but also to estimate the effectiveness of the functioning of each of the plurality of companies that make up the agribusiness formation and activities of the entire association as a whole taking into account the actions the principle of transparency..

Scientific novelty consists in the development and formation of the system of indicators for assessing the effectiveness of enterprises, in particular the food industry and their associations, which are highlighted the category "private activity of the enterprise" and "united activity of the enterprise." The results are aimed at ensuring the effectiveness of functioning and competitiveness of the domestic producers of food products and food and economic security of Ukraine.

Keywords: food industry, associations of enterprises, private activities, united activities, the system of indicators, the working efficiency, performance evaluation.

References

1. Kuprina, N. M., & Baraniuk, K. O. (2015). Efektyvnist diialnosti pidpriemstv kharchovoi promyslovosti Odeskoi obl.: Praktychnyi aspekt. *Ekonomika Kharchovoi Promyslovosti*, 4(7), 28-34.
2. Basiurkyna, N. I. (2013). *Ahropromyslovi formuvannia v zabezpechenni prodovolchoi bezpeky*. Odesa, Ukraine: IPREED NAN Ukrainy.
3. Melykh, O. O. (2015). *Stratehiia terytorialno-vyrobnychoi optymizatsii kharchovoi promyslovosti rehionu: Problemy teorii i praktyky*. Odesa, Ukraine: Astroprint.
4. Kuprina, N. M., Nemchenko, V. V., Ivanchenkova, L. V., & Tkachuk, H. O. (2014). *Restrukturyzatsiia pidpriemstv kharchovoi promyslovosti yak mekhanizm pidvyshchennia rivnia yikh ekonomichnoi bezpeky. Problemy finansovo-ekonomichnoi bezpeky sub'ektiv hospodarskoi diia-lnosti v umovakh intehratsii Ukrainy v svitovu ekonomiku*. Odesa, U: Feniks.
5. Kuprina, N. M., Nemchenko, V. V., & Tkachuk, H. O. (2013). *Kontseptualnyi pidkhid do analizu efektyvnosti diialnosti pidpriemstv kharchovoi promyslovosti v systemi upravlinnia yikh restrukturyzatsiieiu. Upravlinnia finansovo-ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstv kharchovoi promyslovosti Ukrainy: Analiz i syntezy metodiv*. Odesa: Feniks.
6. Kupryna, N. M. (2013). *Persystentnost deiatelnosti v systeme upravleniia restrukturyzatsiieiu predpriiaty pishchevoi promushlennosti. Sotsyalno-ekonomycheskye Yavleniia Y Protsessu: Mezhdunarodnui Nauchno-teoretycheskyi Y Prykladnoi Zhurnal*, 3, 88-92.
7. Stepanova, H. V. (2014). *Orhanizatsiino-ekonomichni zasady sotsialno oriientovanoi restrukturyzatsii pidpriemstv kharchovoi promyslovosti*. Odessa, U.
8. Stepanova, H. V., Nemchenko, V. V., Kuprina, N. M., & Tkachuk, H. O. (2013). *Metodychnyi pidkhid do otsiniuvannia efektyvnosti vykorystannia personalu pidpriemstv konservnoi promyslovosti. Upravlinnia finansovo-ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstv kharchovoi promyslovosti Ukrainy: Analiz i syntezy metodiv*. Odesa, U: Feniks.
9. Zelisko, I. M. (2013). *Ryzyky v systemi zabezpechennia intehratsiinykh ahrarnykh formuvan finansovymy resursamy. Visnyk Ahrarnoi Nauky*, 1, 71-73.
10. Doicheva, K. S. (2014). *Orhanizatsiia upravlinnia efektyvnistiu hospodarskoi diialnosti pidpriemstv kharchovoi promyslovosti*. Odesa, U, 1-20.

Received 20 February 2016

Approved 4 March 2016

Available in Internet 29.03.2016